कफपित्तमलाः केशाः प्रस्वेदो नखरोम च । नेत्रविट् चक्षुषः स्नेहो धातूनां क्रमशो मलाः ॥ Suśruta. -2 lead. -**माक्षिकम्** 1 sulphuret of iron. -2 a mineral substance. -**मारिणी** borax. -**मारिन्** *m.* sulphur. -**रसः** a mineral or metallic fluid; न्यस्ताक्षरा धातुरसेन यत्र (भूर्जत्वचः) Ku. 1. 7. -**राजकः, -कम्** semen. -**वल्लभम्** borax. -**वादः** 1 mineralogy, metallurgy. -2 alchemy. -**वादिन्** *m.* a mineralogist. -**विष्** *f.* lead. -**वैरिन्** *m.* sulphur. -**शेखरम्** green sulphate of iron, green vitriol. -**शोधनम्, -संभवम्** lead. -**साम्यम्** good health, (equilibrium of the three humours). -**हन्** *m.* sulphur.

धातुकः -कम् Bitumen.

धातुमत् *a.* Rich or abounding in metals. °ता richness in metals; अकालसंध्यामिव धातुमत्ताम् (शिखरैर्बिभर्ति) Ku. 1. 4.

धातुमय *a.* Full of metals, abounding in red minerals; अधित्यकायामिव धातुमय्यां (लोध्रद्रुमं ददर्श) R. 2. 29.

धातृ *m.* [धा-तृच्] 1 A maker, creator, originator, author. -2 A bearer, preserver, supporter. -3 An epithet of Brahmā, the creator of the world; मन्ये दुर्जनचित्तवृत्तिहरणे धातापि भग्नोद्यमः H. 2. 124; R. 13. 6; Śi. 1. 13; Ku. 7. 44; Ki. 12. 33; सूर्याचन्द्रमसौ धाता यथापूर्वमकल्पयत् । Mahanārāyṇa Up. -4 An epithet of Viṣṇu; Mb. 12. 15. 18. -5 The soul. -6 N. for the seven sages (सप्तर्षि) being the first creation of Brahmā; cf. पुरातनाः पुराविद्भिर्धातार इति कीर्तिताः Ku. 6. 9. -7 A married woman's paramour, adulterer. -8 One of the forty-nine winds. -9 An arranger. -10 One who nourishes. -11 A star among ध्रुवमत्स्य; Bhāg. 5. 23. 5. -12 Fate, destiny; धाता यथा मां विदधीत लोके ध्रुवं तथाऽहं भवितेति मत्वा Mb. 1. 89. 10. -**Comp.** -**पुत्रः** an epithet of Sanatkumāra.

धात्रम् [धा-आधारे ष्ट्रन्] A vessel for holding anything, a receptacle.

धात्री 1 A nurse, wet-nurse, fostermother; उवाच धात्र्या प्रथमोदितं वचः R. 3. 25; Ku. 7. 25. -2 A mother; Y. 3. 82; सुविचार्य गुणान् दोषान् कुर्याद् धात्रीं तदेदृशीम् Bhāva. P. -3 The earth; सद्यस्तनं परिमलं परिपीय धात्र्याः Rām. Ch. 5. 5. -4 The tree called आमलक. -**Comp.** -**पुत्रः** 1 a fosterbrother. -2 an actor. -**पुष्पिका** N. of a tree (धव). -**फलम्** An Āmalaka fruit.

धात्रेयिका, धात्रेयी 1 A foster-sister; धात्रेयिकायाश्चतुरं वचश्च Māl. 1. 33; कथितमेव नो मालतीधात्रेय्या लवङ्गिकया Māl.1; Mb. 3. 269. 9, 10, 16. -2 A nurse, wet-nurse.

धानम्, -नी [धा भावे-ल्युट्] 1 A receptacle, seat; as in मसीधानी, राजधानी, यमधानी; रविं दधानेऽप्यरविन्दधाने Śi. 4. 12. -2 Nourishing, nourishment. -**नी** 1 The site of a habitation. -2 Coriander.

धानाः *f.* (pl.) 1 Fried barley or rice; यथा धानासु वै धाना भवन्ति न भवन्ति च Bhāg. 6. 15. 4. -2 Grain fried or powdered. -3 Corn, grain. -4 A bud, shoot; धानारुह इव वै वृक्षोऽञ्जसा प्रेत्य संभवः Bri. Up. 3. 9. 28; अन्ने प्रलीयते मर्त्यमन्नं धानासु लीयते Bhāg. 11. 24. 22. -5 Coriander. -**Comp.** -**चूर्णम्** the meal of fried rice. -**पूपः** a cake of fried barley. -**भर्जनम्** the frying of grain.

धानकम् Coriander.

धानाकाः *f.* (pl.) 1 grain, corn. -2 Fried barley or parched rice.

धानी See धानम्.

धाटी Assault, attacking.

धाणकः A gold coin (part of a Dināra); षड्भिस्तु रत्तिकाभिः स्यान् माषको हेमधानकः.

धानयः, -कः Coriander.

धानुर्दण्डिकः, धानुष्कः An archer (living by the bow), a bowman; निमित्तादपराद्धेषोर्धानुष्कस्येव वल्गितम् Śi. 2. 27; Kau. A. 1. 3.

धानुष्यः Bamboo.

धान्धा Cardamoms.

धान्यम् [धाने पोषणे साधु यत्] 1 Grain, corn, rice (for the distinction between सस्य, धान्य, तण्डुल and अन्न see under तण्डुल). सस्यं क्षेत्रगतं प्रोक्तं सतुषं धान्यमुच्यते. -2 Coriander. -3 A measure equal to four sesamum seeds. -**Comp.** -**अचलः** a pile of grain presented to Brhāmaṇas as a gift. -**अरिः** a mouse, rat. -**अर्थः** wealth in rice or grain. -**अम्लम्** sour gruel made of the fermentation of rice-water. -**अस्थि** *n.* husk, chaff. -**उत्तमः** the best of grain, *i. e.* rice. -**कल्कम्** 1 bran. -2 chaff, straw. -**कोशः**, -**कोष्ठकम्, -कः** a granary. -**क्षेत्रम्** a corn-field. -**खलः** threshing floor (Mar. खळें). -**चमसः** rice flattened by threshing after it has been steeped and fried in the husk. -**चौरः** a stealer of corn; धान्यचौरोऽङ्गहीनत्वम् Ms. 11. 50. -**त्वच्** *f.* the husk of corn. -**धेनु** *f.* a heap of corn (like a cow, to be presented to a Brāhmaṇa); तमिदानीं प्रवक्ष्यामि धान्यधेनुविधिं परम् । यां दत्त्वा सर्वपापेभ्यः शशाङ्क इव राहुणा ॥ ......मुच्यते...... Varāha P. -**पञ्चकम्** the following grains; शालि, व्रीहि, शूक, शिंबि and क्षुद्र धान्यs. -**मायः** a corn-dealer. -**मानम्** a measure of corn (as much corn as a man can eat at once). -**मुष्टिः** a handful of grain. -**राजः** barley. -**वर्धनम्** lending grain at interest, usury with grain. -**वीजम्** (**बीजम्**) coriander. -**वीरः** a sort of pulse (माष). -**शीर्षकम्** the ear of corn. -**शूकम्** the beard or awn of corn. -**सारः** threshed corn.

धान्या, धान्याकम् Coriander.

धान्वन *a.* (-**नी** *f.*) Situated in a desert (धन्वन्).

धान्वन्तर्यम् A *Homa* in which Dhanvantari is the Devatā; अग्नीषोमं वैश्वदेवं धान्वन्तर्यमनन्तरम् । प्रजानां पतये चैव पृथग् होमो विधीयते Mb. 13. 97. 10.

धामकः A sort of weight (माष q. v.).